

Luonto on osa sote-palveluita

Anja Yli-Viikari, Luonnonvarakeskus

Keskustelupaperi

- Vaasan, Jyväskylän ja Itä-Suomen yliopistojen, Centria –AMK:n ja Luken asiantuntijat:
- **Luonto- ja eläinavusteisuus tarjoaa monia tehokkaita ratkaisuja sote-asiakkaiden tarpeisiin**
- Käyttöönottoa tulisi lähteä edistämään määrätietoisesti ja tavoitteellisesti. Samalla toimiala ottaa askeleita kohden kestävästä kehitystä.
- Suositukset:
 1. Pilotteja Green Care -toimijoiden verkostoitumiseen sosiaali- ja terveysalan kanssa
 2. Maksusetelit. Uudet rahoittajat.
 3. Lainsäädännön ja ohjauksen selkeytystä
 4. Luontolähtöisyys osaksi kaikkea sote-koulutusta
 5. Tutkimus ja kehittäminen. Esim. poikkihallinnollinen hanke.

Luontoa tarvitaan sosiaali- ja terveyspalveluissa

LuonKa-hankkoessa (Luonnollista tukea elämään - Naturligt stöd för livet) koettiin keskusteluun tutkijaryhmä, jossa oli mukana Luonnonvarakeskuksen, Vaasan, Jyväskylän ja Itä-Suomen yliopistojen sekä Kokkolan Centria -ammattikorkeakoulun asiantuntijoita. Tutkijoiden mukaan eläin- ja luontoavusteisuus voivat tarjota toimivia ja tehokkaita ratkaisuja useiden asiakasryhmien tarpeisiin, ja niiden käyttöönottoa tulisi lähteä määrätietoisesti ja tavoitteellisesti edistämään. Samalla toimiala voi ottaa askeleita kohden kestävästä kehityksestä edistämistä.

Sote-järjestelmä ja sen toimintatavat tarvitsevat uudistamista. Mielen- ja psyycheongelmat ovat jatkuvasti lisääntyneet. Noin 700 000 suomalaista käyttää vuosittain mielen- ja psyycheongelmissa lastensuojelun tervettä yleistä. Vuosittain toimintaan kaudta sijoitetaan 18 000 lasta ja nuorta. Yksinäisyys sosiaalisena ongelmana haastaa monien ihmisen elämää. Näillä kaikilla on suora yhteys ihmisen fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin. Nykyinen keinovälikko ei ole riittävä näiden ongelmien ratkaisemiseen ja vastaamaan ihmisten avun ja tuen tarpeisiin. Rinnalle tarvitaan uudentyyisiä lähestymistapoja.

Suomessa käytettäviä luontolähtöisiä menetelmiä ovat muun muassa ratsastusterapia, sosiaalipedagoginen hevostointi, selkälukuvävyt ja puutarhaterapia. Toimintatavat ovat käytössä sekä ensisijaisissa palveluissa, että sosiaali- ja terveyspalveluissa. Asiakkaiden näkökulmasta luontolähtöisten palveluiden saatavuus saattaa kuitenkin olla edelleen haastava.

LUONNONVARAKESKUS - KESKUSTELUPAPERI 16.8.2021

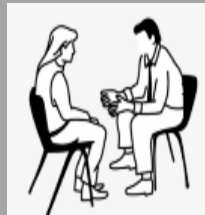
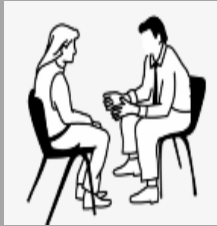
<http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2021081743475>

Ammattilaisten vahva kiinnostus aiheeseen

- Runsaasti EAKR ja ESR-rahoitteisia (n. 80) sekä Maaseutuohjelman (n. 60) rahoittamia kehittämishankkeita
- Runsaasti sote-alan opinnäytetöitä (Theseus)
- Green Care Finland ry:n jäsenmäärä jatkuvassa kasvussa

Sote-järjestelmä 2021

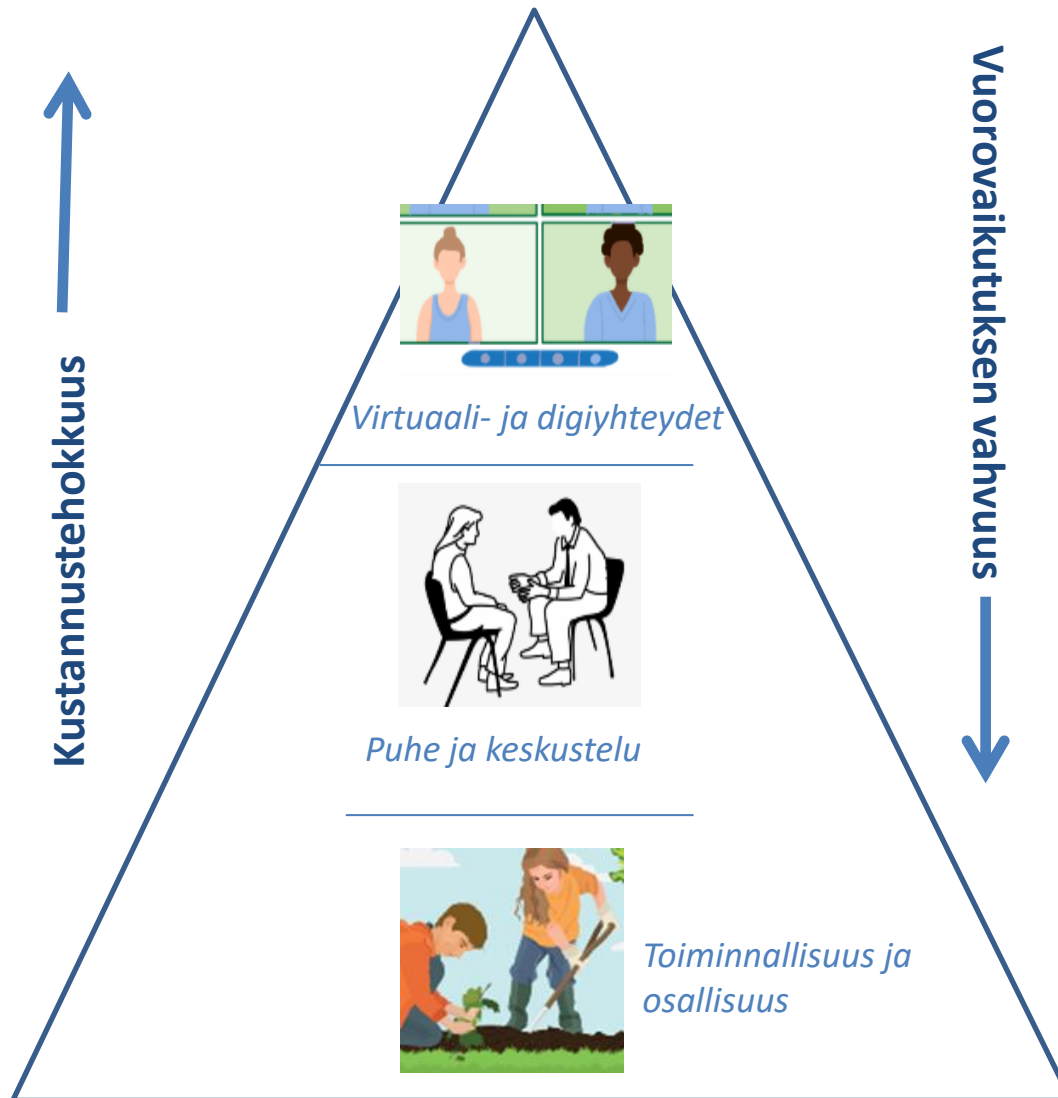

Kehitystä ohjaavana voimana
sote-kustannusten säästöt,
lääketieteellinen
ajattelumalli, mitatut
vaikuttavuusnäytöt
osallistavien ja
toiminnallisten tukimuotojen
karsiutuminen

Pitkä viive
voimavara- ja lähtöisten/psyko-
sosiaalisten tukimuotojen
käyttöön otossa. Muutos,
joka tyrehtyy hanketasolle.

Yhteiskunnallisten ongelmien
paheneminen, akuutin
sairaanhoidon raskaat
kustannukset

Kommunikaatiokolmio

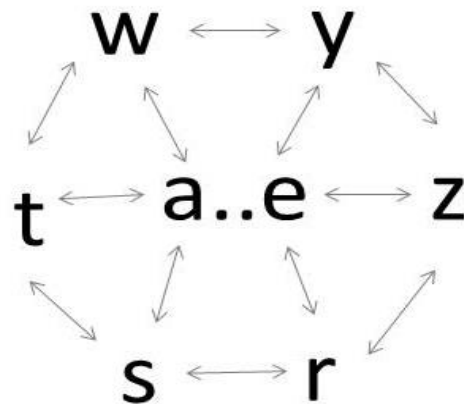
Asioiden ja rutiinien hoitaminen, suhteiden ylläpitäminen.
+ Saavutettavuuden edut.
- Kehollisen kommunikaation rajallisuus, väärinymmärrystä, riskien välttäminen

Asiakeskeisen vuorovaikutus.
- Puheen ja sanallisen ilmaisun rajoitteet, ajattelun jumiutumiset.

Haasteellisten asioiden käsittely.
+ Kasvun ja oppimisen voimapolut
+ Tila rauhoittumiseen, luottamuksen muodostuminen, kehollinen ilmaisu, voimavarojen tukeminen

Vaikuttavuuden todentaminen

$$x + y = z$$

- > Lääkehoidossa
kokeellinen tutkimus
- > Yksikö kokonaisuutena,
moniaikaista osaprosessia:
monialainen tutkimus,
ammattillinen
kokemustieto (toimivuus
ja vaikuttavuus), kyky
reagoida asiakkaan
tarpeeseen

Luontolähtöisen työn tarjoumat: 4D-vaikutusmalli

Osallistava,
innostava
tekeminen

X

- Oppimisen voimapolut
- Arjen monipuolinen tekeminen
- Aistien herättely, kokemuksellisuus, jossa sisäinen ja ulkoinen maailma voivat yhdistyä
- Kannattelevat yhteydet ihmisen ja ympäristön välillä; henkilökohtaisen kukoistuksen polut

Psyykkinen
turva

X

(Moni) Ammatillinen työskentely
Ongelmien ratkaisukeskeinen käsittely

X

Vuorovaikutus

- Traumatietoisuus
- Autonomisen hermoston säätely "vihreän vyöhykkeen" tavoittaminen, läsnäolo
- Keskeinen edellytys kuntoutumiseen ja muutokseen
- Turvallinen pienyhteisö, luonnon rauha, eläimet sosiaalisen tuen täydentäjinä, mahdollisuus oman tilan säätelyyn

Voimavarat: yksilön kasvu
kokonaisuutena (fyysinen, psyko-
sosiaalinen)

X

Tuki
kokonaisvaltaiseen
terveyteen

- Luottamussuhteen syntyminen asiakkaan ja ammattilaisen välille mm. yhteisen tekemisen kautta
- Vertaisryhmän tuki
- Perheen luonteva osallisuus
- Ammattilaisen oman hyvinvoinnin heijastuminen kohtaamisiin

- Terveyttä edistävät ympäristöt: ruokailu, liikunta, puhtaus, levon ja rauhoittumisen taidot

Monta osaprosessia: case lasten ryhmätoiminta maatilalla (RIBS 2021)

Lapsi on iloinen, puhelias ja sosiaalinen, aikuisten seurassa viihtyvä. Leikkii mielellään yksin, mutta ei ryhmässä. Kokee ryhmätilanteet vaikeina ja ahdistavina. Kun ryhmäläiset kyselevät häneltä, ei halua vastata. Vaatii aikuisen lähelleen jatkuvasti. Yhteisiin tekemisiin osallistuu. Tarvitsee selkeät säännöt ja toiminnanohjausta.

Esimerkiksi suihkuun meno jännittää ja pelottaa. Kauden aikana olemme puhuneet pelosta, ja hän on saanut enemmän rohkeutta suihkussa käymiseen. Olemme puhuneet eri tilanteisiin liittyvistä kokemuksista ja tunteista, ja sanoittaneet niitä. Hän oppinut jo kertomaan ryhmän aikana asioista, jotka häntä harmittavat.

Neljännellä kerralla lapsi rohkeni tulemaan ryhmän seuraan. Muiden kyseleminen ei tuntunut haittaavan, ja hän nauroi muiden mukana. Hän tykkää kovasti eläimistä, varsinkin koira on hänen kaverinsa. Navetalla seuraa eläimiä, mutta ei halua koskea likaisuuden takia. Laavu ja metsäretki ovat mieluisia. Perunankuorijana hän on ihan ykkönen, täydellinen lopputulos.

Luottamus meihin ohjaajiin on kasvanut selkeästi. Sosiaaliset ja tunnetaidot ovat vahvistuneet, ja keskustelu muiden kanssa on helpottunut. Hänelle on tärkeää tietää päivän ohjelma. Kotiruokaa syö mielellään, koska kertoi, että kotona on kaupan valmisruokaa.

Lapsi on kehittynyt viikonloppujen aikana huikeasti. Viides kerta oli hänelle hyvin mieluinen. Hän nautti kaikesta tekemisestä rentoutuneena. Moneen kertaan sanoi, miten tykkää olla täällä. Äiti kertoi saaneensa kotiin onnellisen ja iloisen pojan.

Viikonloput 6-10. Vahvasti psyykkisiä ja sosiaalisia taitoja kerta kerralta enemmän. On alkanut ottamaan kontaktia ryhmässä. Fyysiset taidot ovat kohentuneet, sillä trampoliinilla hyppiminen kiinnostaa. Pihapeleissä jaksaa paremmin juosta muiden mukana. Toisinaan pelien säännöt harmittavat, ja saavat hänet kiukkuseksi.

Lapsi on alkanut kertoa itsestään ja omista harrastuksistaan muille ryhmäläisille. Suunnittelee animaatioleiriä maatilalle. Hän on todella taitava itseään kiinnostavassa tekemisessä. Hänessä avautui rohkeuden ovi, ja hän leikki oma-aloitteisesti koko viikonlopun muiden lasten kanssa.

Jatkokaudesta neuvoteltiin useita kertoja. Vaikeimmaksi asiaksi hän nimesi matkan kotoa maatilalle, eli siirtyminen oli hänelle vaikeaa. Hän stressaantuu siitä useita päiviä etukäteen. Kävimme asiaa läpi ja puhuimme mukavuusalueelta poistumiselta, mikä kehittää monia ihmisen taitoja. Lopulta lapsi päätti jatkaa. Lapsen äiti kokee viikonlopun auttavan myös häntä, tuomalla arkeen lisää voimavaroja.

Leikeissä tapahtuu edelleen väärinymmärryksiä ja ristiriitatilanteista, joiden selvittely haastavaa. Kaveritaitoja on harjoiteltu. Nyt lapsi on saanut ystävän koulussa. Tämä rohkeus ja sosiaalisuus on hänelle aivan uutta.

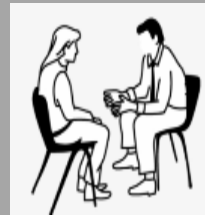
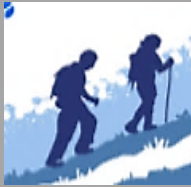
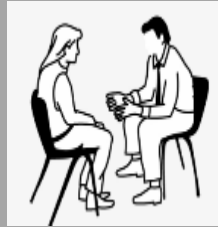
Lapsen lempileikkejä ovat nuket, tanssiminen ja laavulla vahtokarkkien grillaaminen. Hän nauttii hyvästi ruoasta. Lapsella on vielä opittavaa mustavalkoajattelussa. Hän jää helposti jumiin ajatusten kanssa, ja tarvitsee siinä aikuisen tukea. Hän ajattelee itsestään helposti negatiivisesti, jos ei heti onnistu jossain tekemisessä. Niitä seuraa helposti kiukkumista.

Kokonaisuutena fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen kehitys on ollut nopeaa.

Monta osaprosessia: case lasten ryhmätoiminta maatilalla (RIBS 2021)

**- Tehokkain malli
tuen toteutukseen?**

Sote 2030

Parempia palveluita:
voimavara-
lähtöisyys
varhainen tuki

+

**Sote-kustannusten
hallinta**

+

**Ammattilaisten
työhyvinvointi**

+

Kestävä kehitys

+

**Maaseudun
elinvoimaisuus**

Keskeisimmät asiakasryhmät

1. Terveyden edistäminen: kehon ja mielen hyvinvointi

- helposti saatavilla oleva vaihtoehto aktiiviseen elämäntapaan, innostavia ja koukuttavia vapaa-ajan vieton muotoja kaikille ikäryhmille

2. palvelutalot: tukea hyvään elämään, osallisuuteen ja toimintakykyyn

3. Kuntoutus ja terapia: voimaantuminen, elämän merkityksellisyys, omien kykyjen kantavuus

- asiakkaat, joilla puheen ja keskustelun rinnalle tarvitaan osallisuutta ja toiminnallisuutta: mielenterveyskuntoutujat, kuntouttava työtoiminta
- terveyttä edistävät ja voimavaralähtöiset tukimuodot

4. Sosiaalisen kasvun tuki lapsille ja nuorille

- erityisopetus, lastensuojelu, psykososiaalinen tuki

Kehittämistarpeet

1. Terveyden edistäminen

Suomalaisten laaja luonto-osaaminen terveyden keskeisenä voimavarana. Metsämieli -menetelmä. Metsäeskarit. Aktiivisen elämäntavan ja palautumisen merkitys hyvän elämän ja terveyden kannalta? Luonto-osaamisen ja -rakkauden siirtäminen seuraaville sukupolville?

2. Palvelutalot

Suomessa monia hyviä toimijoita. Etenee mm. lähihoitajien koulutuksen, palvelutalojen kilpailun kautta. Resurssien niukkuus?

3. Kuntoutus ja terapia

Mahdollisuuksien käyttöönotto vasta alussa. Kuntouttava työtoiminta (ESR-hankkeet). Eläinavusteinen terapia (ratsastusterapia ym). Luontoreseptit Sipoossa. Soiten palvelusetelit työ- ja päivätoimintaan. Mielenterveystyön avopalvelut? Luontolähtöinen ryhmät varhaiseen tukeen? NUR-malli? Valtavirtaistamisen rakenteet puuttuvat: kuntouttavien ympäristöjen ja voimavaralähtöisen tuen merkitys?

4. Sosiaalisen kasvun tuki lapsille ja nuorille

Monia hyviä toimijoita: sos. ped. hevostoiminta, seikkailukasvatus Tampereen Etapissa ja Kruunupyyn kymppiluokalla, Piispalan nuorisokeskus, Kokkolan Jopo-opetus, koulukoirat. Valtavirtaistamisen rakenteet puuttuvat. Norjan malli?

Kokeileva kehittäminen osana kaikkea ammatillista tekemistä

Sote-uudistus:

Kokeilukulttuuri. Muutoskyky.

Asiakkaiden tarpeisiin vastaaminen.

Uskallus tehdä uutta.